

V c
2444

No. 143.

h. 297. 17. QK. 23 (17)

15
MAVRICIUS SAXO,
S. IMPERII ROMANO-GERMANICI SEPTENVIR,
ECCLESIAE EVANGELICAE PVRIORIS IN GERMANIA
OBEX ET VINDEK.

MEMORIAE
COMPOSITIONIS
PASSAVIENSIS
ET
PACIS AVGVSTANAE,
QVAM DICVNT,
RELIGIONIS SACRVM ESSE VOLVIT,
OMNIVM ORDINVM
MAECENATES ET PATRONOS
AD
ANNIVERSARIAM SCHOLAE LVSTRATIONEM
CRASTINO DIE
PRAESENTIA SVA COHONESTANDAM,
EA,
QVAM SINGVLIS DEBET, OBSERVANTIA
INVITANS
IOANNES FRIDERICVS LICHT,
RECTOR SCHOLAE CATHEDRALIS SLESVICENSIS.

FLENSBVRGI ET ALTONAVIAE,
SVMTIBVS KORTIANIS, ANNO MDCCLV.

MAVRICIVS SAXO.
S. IMPERII ROMANO-GERMANICI SERRMVLIVS
ECCLESIAE EVANGELICAE PVRSONIS IN GERMANIA
ORDE ET VINDIX

MEMORIAE
COMPOSITIONIS
PASSAVIENSIS
ET
PACIS AVGVSTANAE

RELIGIONIS SACRVM
MAECENATES
AD
ANIVERSARIAM SCHOLAE
GRASSINO
IN TERRA SVB
QVAM SINGVLS REBET
LOANNES FRIDERICVS LICHT
RECTOR SCHOLAE
HLENSVRGII ALTONAVRE
SEMPLIVS FORTALE

Rara est felicitas
qua fruimur nos

quibus Deus O. M. has felicissimas sedes septentrionales adsignavit,
ab omnibus grata memoria recolenda,

sed a perpauca pro dolor! reculta,
propterea quod felicitate diutina fruuntur.

Bona hominum pars tum demum sua intelligit bona,
quum, quae habuit, non habet.

Nos, inquam, terque quaterque beatos!

Contingit nobis,

utinam cunctis exteris gentibus contingat!

ut utamur Regibus optimis,

hoc est, prudentissimis, iustissimis, indulgentissimis,

piissimis,

tribus verbis,

Veris Patriae Patribus,

quibus parere est libertas optimumque eligendi potestas.

A 2.

Horum

III

Horum suprema lex est Salus Publica :
qua lege salua, salua est patria nostra.
Omnia et singula Regum in nos merita
numerando percensere non possum.

Innumera quis enumeret ?

Vnum instar omnium in praesentia non adferre non possum,
Purioris Religionis studium.

In possessione Dei, summi boni, consistit
uera hominis felicitas.

Infatiabilis est animus noster,
nullis bonis terrenis, quippe fluxis, fatiandus.

Inopia eorum parit laborem et dolorem;
copia uero mordaces curas maiorumque famem.

Pereuntibus iis tandem, uel ante, uel sub uitae finem,
perit imaginaria felicitas,

in ueram degenerans infelicitatem.

Deus solus est omnis felicitatis nostrae stator,
omniumque bonorum fons perennis.

Hunc qui habet,

habet habentem omnia, ideoque omnia.

Maxima igitur nobis religionis fit cura,
si quidem nobis ulla est salutis cura.

Coniungenda male disiunguntur.

Finem non uult,

qui non uult subsidia, quibus obtinetur finis.

Nec salutis suae est cupidus parcus Dei cultor et infrequens,
infanientis sapientiae consultus.

Caelum et terram, Deum hominesque copulat religio;
sed uera, Christiana, Euangelica.

Floruit illa

in

in regnis Daniae et Noruagiae,
 in ducatibus Slesuici et Holfatiae,
 in comitatibus Oldenburgi et Delmenhorfti,
 ex quo **CHRISTIANVS III**, vere Christianus,
 Christo maluit, quam seruire Antichristo,
 decretoque regni ordinum facto,
 ciuibus cupientibus uerum falso praeferendi facultatem dedit. ^r

Floret illa adhuc,
 Augustissimo Rege nostro, **FRIDERICO V**,
 totius orbis christiani amore et deliciis,
 ad clauum reip. sacrae ac ciuilibus sedente:
 Et florebit semper,
 dum **DOMVS OLDENBURGICA**, alma Ecclesiae nutrix,
 id quod omnes ciues boni optant,
 qui se aliosque cupiunt esse saluos,
 salua florebit.
 Soli Deo debetur gloria,
 quo moderante,
 Principes pii religionis uerae rationem habent,
 et Ecclesia Euangelica manet farta, tecta,
 non solum in his patriis finibus,
 sed etiam in multis exteris terris.
 Ne longius abeam,
 Confinis est nobis Germania,
 in qua, facem praeferente **LVTHERO**, duobus abhinc saeculis,
 discussis crassissimorum errorum tenebris,
 lux clarior doctrinae Christianae orta est,
 qua et nos collustrati sumus.
 Nostrum est,

libecca

A 3

fi,

Anno 1536.

fi, qui debemus, cupimus esse grati,
 Protestantibus Germaniae non minus,
 quam nobis, de conseruata Ecclesia gratulari.

Triplici uinculo eoque arctissimo
 Humanitatis, Nexus Ciuilis et Sacrorum Communium
 cum iis copulamur.

Vbi uero unio ibi est communio.

Homo sum,

inquit recte TERENTIANS ille senex,

Humani nihil a me alienum puto.²

Interrogatus philosophus SOCRATES: cuius esset?

Mundanum se esse, respondit,

ciues suos quippe habens omnes homines
 totiusque mundi incolas.³

Hominis est hominem, ciuis ciuem amare,
 tamquam alterum se,
 neque minorem ex alterius, quam ex suis, commodis
 capere uoluptatem.

Quod tibi uis fieri, alteri feceris.

Noftra res agitur, paries quum proximus ardet.

Contagio uulgat morbos,
 et uiciniam maxime peruadit.

Totum quum laeditur, laeduntur quoque partes.

Ducatum Holfatiae et utrumque comitatum

Oldenburgi et Delmenhorfti,

Germaniae regiones, manent fata,
 eadem, quae cunctam Germaniam, manent fata,
 siue prospera, siue aduersa.

Stantque caduntque simul.

Accedit

² TERENT. Heaut. I, I, 25.

³ CIC. Tusc. V, 37.

Accedit tandem sacrorum societas,
 quae plurimum ualet,
 si quidem esse, quam uideri, malimus,
 uere Christiani.

Constituit tota ecclesia uera unum corpus,
 cuius caput est ipse Sospitator noster, Christus.

Multi sumus unum corpus in Christo,
 inuicem alii aliorum membra. ⁴

Si dolet unum membrum:
 una condolefcunt cuncta membra.

Si in honore est unum membrum:
 omnia membra congratulantur. ⁵

Christianorum, ut amicorum,
 et bona et mala communia sunt inter se omnia.

Monente Paulo, Christi legato,
 gaudendum est cum gaudentibus;
 plorandum est cum plorantibus. ⁶

Faciamus igitur libentes, lubentes,
 quod nostrum est,

et quod in primis exigit hic annus,
 Protestantibus, qui Germaniam incolunt, felicissimus.

Insignis est ille exoptatissima Pace Religiosa,
 qua eis post uarios casus, post tot discrimina rerum
 liberum sacrorum ius tandem concessum fuit.

Praecedens malum reddit gratius consequens bonum.

Dulcia non meminit, qui non gustauit amara.

Maris caelique temperiem turbines tempestatesque commendant.

Bona ualetudo est iucundior iis, qui e graui morbo
 recreati sunt,

quam,

⁴ Rom. XII, 5.

⁵ 1 Cor. XII, 5.

⁶ Rom, XII, 15.

VIII

quam, qui numquam aegro corpore fuerunt.
 Quid? quod praeteriti doloris secura recordatio
 habet delectationem.

Hinc iuuat, primo plorare cum plorantibus
 et aduersam meminisse fortunam,
 cum qua conflictandum fuit olim Germanis,
 germanis nostris in Christo fratribus.

Deinde gaudentibus et plaudentibus iisdem
 de libertate religionis gratulabimur et plaudemus.

Cuius uoti ut reddamur compotes,
 MAVRICIVM, SAXONEM, Germaniae Septemuirum,
 in theatrum producemus,
 in uitam paullisper reuocatum.

Duplicem hic princeps egit personam,
 dum uixit.

Ecclesiae Euangelicae initio multum mali intulit;
 postea plus boni fecit. ⁷

Eum primo uidebimus lugentes
 in Germaniae, immo orbis Christiani scena,
 Vt Ecclesiae Christiano - Euangelicae Obicem.

Fuit

⁷ Superuacaneum habeo historiam
 notissimam testimoniis scriptorum confir-
 mare. Sufficit commemorare auctores,
 quos securus sum, a lectore beneuolo, si
 placet, euoluendos. Hi sunt SLEIDA-
 NVS in Comment. de Statu Relig. et Reip.
 CAROLO V. Caesare; THVANVS in Hi-
 storia sui temporis, P. I. Lib. I - XVI;
 VIT. LVD. A SECKENDORF in Hist. Lu-
 theranismi, Frf. et Lips. a 1692; GODE-
 FRED. ARNOLDVS in Hist. eccles. et

haeret. P. II. Lib. XVI. c. III. p. 631. sq.
 edit. SCAPHVSIAE a 1740; CHRIST.
 SALIGIVS in Hist. Aug. Confessionis Lib.
 III. c. IV - VI. p. 561. sq.; HEINSIVS
 in Hist. Eccles. V. et N. T. P. II. p. 220 sq.;
 Vniuersale Lexicon Hist. et Geogr. Basil.
 a. 1743. P. IV. p. IIII6 sq. BYRC.
 GOTTH. STRVVIUS in Hist. Imperii
 Germ. Period. X. Sect. IV. §. 72. sq. p.
 663 sq.; MELCH. GOLDASTVS in den
 Reichs-sagungen P. I. p. 282. sq. P. II.

Fuit ille

HENRICI PII filius,
ALBERTI ANIMOSI nepos,
FRIDERICI PLACIDI pronepos,
FRIDERICI BELLICOSI abnepos,
abaui et aui, quam proaui et patris, familiarior,
ambitiosior, incertum, an uersutior et fortior.

Male coniiiciebant,
eum ab armis fore aliquando alieniorem, praefagientes,
quod, eum puerum tardiorem esse, uidebant,
quum armis exerceretur.

Praecox ingeniorum genus non temere peruenit ad frugem.

Tenera sunt uirtutum principia:

Robur accedit tempore et usu.

Hic quidem plurimum ualet omnibus in rebus, tantumque ualet,
ut naturam ipsam uincat.

Naturae impedimenta diligentia sua ita superauit DEMOSTHENES,
qui ne primam quidem literam eius artis, cui studebat,
proferre poterat,

ut omnium oratorum Graecorum disertissimus existeret.

Immensum gloria calcar habet.

Interrogatus THEMISTOCLES

cur tam subito mutatus esset?

Miltiadis tropaea, inquit, me dormire non sinunt.

B

Ex-

p. 257; BALTH. KLAVTE in S. R. Imperii Legibus fundament. Pacificationibus
cer. Cassell. a. 1701. p. 83 sq. Reliquos
taceo. Conf. Joh. Erh. Kappens freudi-
ges Andenken des den 25 Septemb. 1655
geseyerten ersten Religions-Friedens: Zu-

bel: Festes, Leipzig 1754, et, si tanti
est Commentatio nostra de Tribus Bene-
ficiis Insignioribus, a Deo in Ecclesiam
Euang. tempore Emendationis Sacrorum
Augustae Vind. benignissime collatis, pu-
blicata a. 1730.

Exstimulauit MAVRICIVM ambitio,
 ut bello mallet inclarescere,
 quam in pace fenescere.

Gloria maiorum fuit ei maximum incitamentum
 ad nihil non audendum.

Per aspera ad astra.

Aude aliquid breuibus Gyaris et carcere dignum,
 si uis esse aliquid.

Ambitiosis non est religio, quoduis admittere facinus.

Bonum illis uidetur omne, quantumuis malum,
 dummodo fit gloriosum.

Dianae templum, illud mundi miraculum,
 incendit HEROSTRATVS,

ut nominis sui memoria esset immortalis.

IVLIVS ille Caesar confessus est,
 se per fas et nefas contendere ad imperium.

Hinc illud EVRIPIDIS semper in ore habuit:
 Si uiolandum est ius, regnandi caussa uiolandum est:
 aliis rebus pietatem colas.

Quam uerbis uultuque dissimulauit MAVRICIVS,
 nimiam honoris opumque cupiditatem
 uita factisque prodidit.

Fronti nulla fides.

Duro admodum initio pueritiae usus erat,
 priusquam patri ipsius Saxonia
 iure haereditario obueneret.

Facultatibus pro dignitate uiuendi destitutus,
 primo uersatus est in aula ALBERTI,
 patris purpurati et archiepiscopi Moguntini,
 qui eum ordini sacro destinauerat.

Displicuit

Difficuit principi negotioſo otioſa uita.
 Difficueritne ei quoque praefulis huius aula,
 quae ſane pro tempore non erat Chriſti caula,
 et exierit ea aula, quia uoluit eſſe pius,
 haud facile dictu eſt.

A GEORGIO, Saxone, patruo ſuo,
 deinde ſuſtentatus fuit:
 Senem hunc tritem non ferens adoleſcens hilaris,
 neque monitorem monitus,
 contulit ſe ad IOANNEM FRIDERICVM, Magnanimum,
 qui propinquum benigne exceperit,
 alienae opis indigentem liberaliter aluit,
 et quaſi in ſinu fouit,
 ſed, ut ruſticus ille AESOPIVS
 anguem frigore fere enectum.

Diuinauit certe diuinus LVTHERVS,
 qualis princeps ille euafurus eſſet, praedicens.
 Etenim Electorem ex ſe quaerentem:
 Quid de MAVRICIO adoleſcentulo ſentiret?
 praemonuit prudenter,
 uideret, ne leonem in perniciem ſuam ipſe aleret.
 Non uanum fuiſſe hoc augurium,
 exitus probauit, optimus magiſter.

EX tenui MAVRICIVS ſubito fit ditiffimus,
 A. MDXXXIX mortuo GEORGIO, patruo,
 et ſuccedente patre HENRICO,
 interiectoque biennio,
 a patre relictas terras et opes ipſe conſecutus.
 Qui iam omnibus aliis,
 iſi ſibi ipſe non uidebatur beatus.

Ea, pro dolor! hominum est natura,
 ut, forte sua non contenti,
 maiores res cupiant, quam capiunt,
 instar hydropici,
 cui, quo plus sunt potae, plus sitiuntur aquae.

Vt TANTALVS mediis in aquis fitit:
 sic plurimi sunt maximas inter opes inopes.

Quid tibi opus est diuitiis,
 quae te efurire cogunt?

quaerunt Scythae ex ALEXANDRO,
 iuvene Pellaeo,
 cui unus non sufficit orbis.

Sic CAROLVS V, usus symbolo, Plus ultra,
 nihil esse sibi fatis, declarauit,
 etsi nouum mundum inuentum teneret,
 quem ALEXANDER quaerebat, uincendum,
 uetere nondum uicto, mortuus.

Non minor in MAVRICIO fuit
 habendi et dominandi cupiditas.

Creuit, ut fieri solet, cum imperio imperii amor.
 Gubernacula imperii capeffuit, annos uiginti natus.

Iuuentus ipsa ambitioni alimenta minifrauit.
 Aetas eius, nondum matura magnis rebus,
 abunde fuit sufficiens.

Erat enim iuueni senilis prudentia,
 neque deerat animus uirilis
 et promptus ad exsequendum,
 quod decreuerat.

Nam huius saeculi homines sunt in suo genere prudentiores,
 quam homines lucis. ⁸

⁸ Luc. XVI, 8.

Commodis suis illi omnia metientes,
 sollicitis computant articulis,
 quid rationibus suis inferuiat.

Amicitias ipsas utilitate probant.

IULIVS CAESAR, imperium adfectans,

POMPEIVM Magnum, qui Romae principatum tenebat,
 summo studio sibi adiunxit,

per cuius casum ipse postea altissimum dignitatis gradum ascendit.

MAVRICIO, opes suas adaucturo, nemo potior uisus est,
 quam CAROLVS V. Imperator,

quo potentio rem Germania post CAROLVM M. non habuit,
 eiusque frater, FERDINANDVS Caesar.

Vtrumque sibi conciliauit obsequio,
 et occidentem et orientem solem adorandum esse, ratus.

Quales habent consiliarios atque amicos,

tales perique omnes sunt principes,
 aut boni, aut mali.

Amicitia similes uel inuenit, uel facit.

Iustus et iniustus fuit AHASVERVS:

iniustus, quum HAMANI, Iudaici nominis inimicissimo;
 iustus, quum MARDOCHAEO, Iudaeo Iudaeorumque patrono,
 aures praeberet.

Aulicos GEORGII patrum,

a patre HENRICO muneribus orbatos,

quod Pontificiis fauebant,

MAVRICIVS, in pristinum dignitatis locum restitutos,
 in amicorum numerum admisit.

Hos dum consuluit,

famae suae et Protestantium rebus male consuluit.

Horum de consilio Societati Smalcaldicae renuntiauit,

XIII

ut esset extra societatem periculi, Protestantibus imminentis,
et ex eorum incommodis sua compararet commoda.

Quo se fortuna, eodem etiam fauor hominum inclinat.
Prudentiam alii, Rationem Status, alii sunt,
qui cum MACHIAVELLO dicant.

His iudicibus, honestum est, quod utile,
et quod libet, licet.

Iam pridem uera uocabula rerum amissimus.
Duce FERDINANDO, MAVRICIVS, in Pannonia contra Turcos
militauit:

sed, dum uirtute sua lauream referre studuit,
parum abfuit, quin cupressum referret.

Periisset certe, nisi periisset fatelles,
eius uitam qui morte sua redemit.⁹

Sic MAVRICIVM e manibus Thracum,
quemadmodum ALEXANDRVM M. e manibus Oxydracarum
sive Mallorum eripuit fortuna,
ad maiores res utrumque destinans.

Redux in patriam,

CAROLO aduersus Gallos opem tulit,
eius opera obtenturus dignitatem electoralem,

cuius obtinendae spes ei in Conuentu Spirensi

A. MDXLIV clam facta est.

Caesar Borgia symbolum habuit:

Aut Caesar, aut Nihil.

MAVRICIO haud male tribuas illud:

Aut

⁹ Fuit ille nobilis quidam Lusatus,
IOANN. A REIPITSCH, Principi, qui,
confosso equo, in terram effusus erat, toto
corpore incumbens, donec, aduenientibus in

subsidium suis, hostes pellerentur. RE-
PITSHIUS, multis acceptis uulneribus, in
castra relatus, paullo post interiit. Vid. SE-
CKENDORFII Hist. Lutheran. Tom. II p. 386.

Aut Elector, aut Nihil.

Quid animo meditaretur,

etsi ipse tacebat,

loquebatur sollemnis familiae eius uestitus.

Adornatus erat hic quatuor literis **B. G. M. A.**

i. e. **Vielleicht Glücks Mir Auch.**

Neque augurio suo fallebatur eius spes bona.

Biennio interiecto, uoti sui factus est compos,

contra omnium bonorum uotum

exardescente fatali bello Smalcaldico.

Id dudum egerat **CAROLVS,**

ab Antichristo Romano incitatus,

ut religionem Lutheranam h. e. puriorem Christianam funditus

extirparet,

eiusque defensores, **Duces Protestantium,** armis grauissimis uinceret,

quos doctores Pontificii argumentis leuissimis uincere non poterant.

A. M D X V I I. ueram Christi doctrinam e tenebris in lucem

reuocare,

et oracula diuina a commentis humanis repurgare coeperat

MARTINVS LV THERVS,

nomine et omine talis,

quippe Malleus Pontificiorum, ut **AMBROSIVS** Arianorum,
uel, si mauis, Bellator Dei, armis Spiritus usus contra arma carnis,

et purioris religionis studiosissimus.

Plurimis ille expositus periculis,

sub tutela trium principum electorum Saxoniae,

FRIDERICI Sapientis,

IOANNIS Constantis et Confessoris,

IOANNIS FRIDERICI Magnanimi,

uelut sub scuto Aiakis, uel uerius, Dei latebat,

omnis

omnis periculi expers.

Nil timet aduersi, quem seruat rector Olympi.
Amplexati erant hi principes cum nonnullis aliis,
quae eorum fuit pietas,
ueritatem Euangelicam.

Quam ut missam facerent,
h. e. caelum coeno postponerent,
tenebrasque magis diligerent, quam lucem,
neque prece, neque pretio,
neque blanditiis, neque minis
adduci potuerunt.

Obturarunt aures suas ad omnes conditiones,
uelut VLYSSES cautus ad Sirenum cantum.

Fistula dulce canit, uolucrum dum decipit auceps.

Edicto ferali A. MDXXIX Spirae promulgato,
ut LVTHERO omnibusque eius, i. e. Dei amicis,
quibus coelo interdici non poterat,
aqua et igni interdiceretur,
intercedentes;

adepti sunt nomen Protestantium,
quod illis non minori fuit gloriae,
quam ducibus Romanis agnomina
de victis gentibus et regibus.

Iussi Confessionem fidei edere,
memores moniti Petri,
parati erant ad reddendum spei suae rationem.¹⁰
Grauis malae conscientiae lux est.
Veritas non subterfugit lucem,
neque constantia periculum.

In

¹⁰ I Petr. III, 15.

In publico imperii concilio,
 A. M D XXX Augustae Vindelicorum habito,
 Imperatori, Principibus ordinibusque
 exhibuerunt Confessionem Augultanam,
 religionis Apostolicae compendium,
 quaecum doctrina caelesti CHRISTI et Apostoli PETRI
 concordabat,
 sed a figmentis humanis Pontificis Romani,
 si Diis placet,
 uicari CHRISTI
 et successoris PETRI,
 maxime discordabat.

Ita Confessores pii Deo dederunt, quae sunt Dei,
 Imperatori dantes, quae sunt Imperatoris.

Recte facientes parum profecerunt,
 immo crabrones irritauerunt.

Veritas parit odium.

Ipsum CHRISTVM eiusque discipulum genuinum STEPHANVM,
 uera dicentes,

Iudaei lapidibus petierunt. ¹¹

Mira haec est refutandi ratio, sed usitata,
 et ab inferno genio excogitata.

Facilius enim est,

recte sentientes pondere faxorum, quam uerborum,
 refellere,

ore gladii, quam gladio oris, oppugnare.

CAROLVS et Pontificis adseclae, ueritatis impatientes,
 hac methodo, minus demonstratiua, utentes,
 Euangelio pestem nefarie moliebantur,

C

Prote-

¹¹ Ioann. VIII, 59. Aa. VII, 56.

XVIII

Protestantibus ferrum flammamque minitabantur.

Lege non scripta, sed nata,
omnem rationem expediendae salutis esse honestam,
si uita sua in infidias,
si in uim, si in tela inimicorum incidisset, ¹²

arbitrati Protestantes,
uim ui, arma armis defendere constituerunt.
Eo consilio A. M D X X X I Smalcaldiae foedus inierunt,
saepius renouatum:

cui Pontificii opposuerunt aliud,

A. M D X X X V I I I Noribergae ictum,
recte dictum Sacrum i. e. Exsecrabile.

Numquam deest impiis pios laedendi uoluntas, saepissimae deest facultas.

Homo proponit, Deus disponit.

Hoc moderante,

impeditus fuit CAROLVS,

quo minus acerbitatis suae uirus in Foederatos
Smalcaldicos euomeret.

Nuntius, de irruptione Philistinorum in Iudaeam
praeter opinionem adlatus,

Saulo non promisit, DAVIDEM eiusque focios
comprehendere et occidere,

quos iam infidiis circumuentos tenebat. ¹³

Bella cum Turcis, Christianorum hostibus,
cum aemulo imperii, FRANCISCO I.

pluribusque, ipsis Pontificiis,

CAROLVM ita exercebant,

ut, quod cupiebat, ueris CHRISTI alumnis bellum
inferre non posset.

Quod

¹² Cic. pro Milone c. IV. ¹³ I Sam. XXIII, 26. sq.

Quod distulit, non abstulit.

Tarditatem grauitate compenfauit,
Violentior et incitator fertur fluuius,
qui diu coërcitus oppositas moles rumpit,
quam qui libero cursu meat.

In rabiem uertitur ira,
quum, pectore diu pressa, tandem exaestuauit.

Iam sua sponte furens CAROLVS,
sed ab eodem, qui DAVIDEM ad numerandum populum impubuit,
magis instigatus,¹⁴

bellum composuit cum Gallis,
a quibus multis adfectus erat iniuriis,
ut bellum faceret Protestantibus,
a quibus nulla laceffitus erat iniuria:

nisi iniuriam cum eo dixeris,
malle Deo obedire, quam Imperatori,
CHRISTO credere, quam Antichristo.

In ipso belli apparatu

A. M D XLVI quidquid mortale habebat, depofuit LV THERVS,
meritis suis in Ecclesiam immortalis factus,
eundemque pietatis suae tulit fructum,
quem instaurator sacrorum, pius IOSIAS,¹⁵

ut calamitatem impendentem non uideret,

Diffuaserat ille bellum religionis causa gerendum,

Deoque causam suam tradendam suaserat,
non minus prudenter, quam pie.

Quid? quod idem, quoad uixit,

precibus repulit aduersariorum arma,
quae armis repellere non potuerunt Protestantes.

C 2

Hi,

¹⁴ Paralip. XX, 1.

¹⁵ 2 Paralip. XXXIV, 28.

Hi, se peti videntes,
 suisque uiribus magis fidi, quam Dei auxilio,
 (en! ad tempus infirmam fidelium fidem)
 praeoccupare CAROLVM maluerunt,
 quam ab eo occupari.

Non bene geritur bellum multorum imperio.
 Multitudo imperatorum Cariam perdidisse dicitur.
 Protestantium tot fere erant sensus, quod ducum capita.

Quum non in commune confuleretur;
 concordia discors consilia discussit.

Non dimittendum esse tempus rei gerendae,
 ut ostenderent ueteres,

Occasionem finxerunt fronte capillatam, posticam caluam.

Qua non ufi Protestantes,
 CAROLO dabant tempus,
 ingentes copias, quas dispersas habebat, in unum cogendi locum.

Neque tamen uiribus magis, quam dolo, bellandum esse,
 Imperator sibi persuasit.

Diuide et impera.

Regula haec est, quam praescribit prudentia ciuilis,
 quamque sexcentis exemplis probatam usus commendat.

Hanc memoria tenens, CAROLVS,
 sollicitauit MAVRICIVM, uel ab eo ex pacto postulauit,
 ut, distinetendae manus caussa,
 IOANNIS FRIDERICI, Electoris, arcta cognatione coniuncti,
 fines cum infesto exercitu ingrederetur,
 eumque et focerum suum PHILIPPVM MAGNANIMVM
 bello adgrederetur.

Vere cecinit OUIDIUS:
 Non hospes ab hospite tutus,

Non

Non focer a genero: fratrum quoque gratia rara.

Ad bellum discedens IOANNES FRIDERICVS,

MAVRICIO commendauerat terras suas.

Lupo commisit oves: immisit fontibus aprum.

Quas urbes tueri debuit MAVRICIVS amicus,
eas inuasit inimicus.

Male facere qui uult,

nusquam non causam inuenit.

Quam facile sit, fictis causis innocentes opprimere,

docet fabula de lupo et agno,

qui ad eundem riuum uenerant, siti compulsi.

Neque MAVRICIO defuit praetextus.

Plus apud eum ualuerunt offensiunculae,

et controuersiae inter utrumque olim enatae,

sed sopitae,

quam maxima beneficia,

ab IOANNE FRIDERICO in ipsum et in patrem collata.

Ingrati quippe animi est,

unius iniuriae uel putatitiae meminisse,

beneficiorum plurimorum obliuisci,

quorum memoria debet esse immortalis.

Occupauit propinquus propinqui terras,

ne ab alienis occuparentur,

sed eas iusto domino non redditurus,

nisi cogeretur.

Haec fuit species iuris, aut, si mauis, iniuriae titulus.

Vera causa fuit odor lucri, ex re qualibet bonus,

et occasio augendarum opum.

Quaerenda potentia primum: ius post opes.

C 3

Reuo-

¹⁶ Metamorph. Lib. I, 144 sq.

Reuocatus ad defendendam patriam IOANNES FRIDERICVS,
urbes suas amissas recuperauit,
et MAVRICIVM omnibus suis exiit, alienis inhiantem.

Saepe hoc usu euenit mortalibus,
ut, dum incerta petunt, certa amittant,
uelut canis apud AESOPVM,
quum umbram appeteret,
carnem, quam ore ferebat, perdidit.

Non licuit IOANNI FRIDERICO diu esse felici
per fortunam,
quippe quae tantum in leuitate sua constans esse consuevit.

Haec quem paulo ante extulerat,
subito demergere adorta est.

A CAROLO, adiutore MAVRICIO,
ad Muehlbergam oppressus, aperto Marte uictus, captus est.
Non meliorem fortunam habuit PHILIPPVS MAGNANIMVS,

Hessus, alter Protestantium dux,
Granuellani tecta arte deceptus.

Quum supplex uenisset ad Imperatorem,
contra datam fidem in custodiam datus est.

O quantum CAROLVS nunc distabat ab illo CAROLO,
qui Wormatiae, monentibus amicis,
datam LVTHERO haeretico fidem non esse seruandam,
negauit, Imperatoris esse, fidem fallere!

Sed tum fortuna se animo eius nondum infuderat.

Ideo eam orientem moderate tulit:

ad ultimum eius magnitudinem non cepit.

Ita fuit tristissimus belli Smalcaldici exitus.

Optima causa ceciderunt Protestantes:
pessimam obtinuerunt Pontificii.

Hic

Hic solet esse euentus,
quum iniustum ius dicitur armis.

Actum esse uidebatur de Ecclesiae Euangelica.

MAVRICIVS, eam qui maxime euerterat,
nauatae operae praemium tulit,

Dignitatem Electoralem, IOANNI FRIDERICO ademtam.

Incertum, eam utrum hic aequiore animo amiserit,
an laetiore ille acceperit.

Certe gauisum esse, constat, IOANNEM FRIDERICVM,
quod dignus habitus esset,

qui propter nomen CHRISTI iniuria et ignominia adficeretur.
Ecce Christianum, quasi dolentem, et tamen semper gaudentem! ¹⁷

Silent leges inter arma:

nec bene conueniunt maiestas imperiosa et aequitas.

CAROLVS, A. MDXLVII indicto AVGVSTAE Vindelicorum
concilio armato,

Protestantes, Patrum Tridentinorum decreta probare,
h. e. in hominum, qui aut fallunt, aut falluntur, uerba iurare iussit.

Ecce Pontificiorum Papocaesaria!

Quid? quod ipse Formulam quandam doctrinae,

cui Interim fuit nomen,

omnibus praescripsit obseruandam,

donec synodi Tridentinae decreta publicarentur.

Ecce falsorum Politicorum Caesaropapia! Hobbefianismus

ante HOBBSIVM!

Formulam fallacem quum multi metu Imperatoris admitterent,

qui sui erant iuris;

captiuus IOANNES FRIDERICVS!

princeps omnium recusauit,

neque

¹⁷ 2 Cor. VI, 10.

neque minis expugnabilis,
 neque precibus exorabilis,
 uictus de uictore triumphans.
 Iustum et tenacem propositi uirum
 Non ciuium ardor praua iubentium,
 Non uultus instantis tyranni
 Mentē quatit solida.
 Si fractus illabatur orbis,
 Impauidum ferient ruinae.¹⁸
 Spectauimus adhuc MAURICIVM, Saxonem,
 CAROLI V. socium,
 Protestantem Protestantes oppugnantem,
 Ecclesiae Euangelicae prioris Obicem.
 Prodit nunc in scenam idem, sed non idem.
 Mutata enim persona,
 agit CAROLI V. hostem.
 Auxilio Regis Pontificii Protestantes propugnat,
 Ecclesiae Euangelicae Vindex Acerrimus.
 TELEPHVS, HERCVLIS filius,
 in pugna quadam ACHILLIS hasta percussus,
 quum ab APOLLINE peteret fortem,
 quod esset remedium?
 responsum tulisse dicitur,
 ei neminem mederi posse,
 nisi eandem hastam, qua uulneratus erat.¹⁹
 Quidquid id est,
 quod de ACHILLE fabulati sunt poëtae,
 hoc bene quadrat in MAURICIVM,
 qui, a Deo subito mutatus,
 uulnera,

¹⁸ HORAT. Lib. III. od. 3.¹⁹ HYGIVS fab. 99. 100.

vulnera, quae Protestantibus fecerat, sanauit.

A Deo, inquam, mutatus.

Si proprie loquendum est,

Deus occidit, et in uitam reuocat:

dimittit in orcum, et extrahit,

depauperat, et ditat,

deprimit et euehit. ²⁰

Quod nemo mortalium potest,

solus Deus potest immortalis,

animos hominum ita commutare,

ut a se ipsi deficient,

alia, atque antea, sentientes.

Atquae unda animus regis est in manu Iouae:

eum, quocumque libet, inclinat. ²¹

PHARAO, rex Aegypti potentissimus,

uel uerius tyrannus Busride immanior,

uiolato iure hospitii, apud omnes gentes sanctissimo,

Israelitas, durissima seruitute oppressos,

dimittere noluerat,

Regis regum imperium detrectans.

Huius potentiore manu urgente coactus,

in mitius conuersis consiliis,

ab Israelitis supplex petiit,

ut, nulla interposita mora, Aegypto exirent. ²²

Flagellum Iudaeorum,

Superbissimus ille Babyloniae rex, Nabuchodonosor,

Deastrorum cultor,

immo, qui praeter se neminem credidit Deum,

D

id

²⁰ 1 Sam. II, 6.

²¹ Prouerb. XXI, 1.

²² Exod. V, fgg.

id est, immortalem, mortalitatis suae oblitus,
 mox trium Iudeorum constantia motus,
 non modo Iehouam ipse colere coepit,
 sed etiam ab omnibus ciuibus suis coli iussit. ²³
 Cognouerat, nihil esse, quod facere non possit Deus,

eoque uolente,
 ignem ceteraque elementa uim suam dimittere,
 si piis ita conueniat.

Premitur quidem ecclesia, sed non opprimitur:
 quemadmodum palma arbor sub grauiore onere
 subsidit, non frangitur.

Latius emittit sol radios suos,
 ad tempus nubibus atris conditus, qui latuit.

Nauis, quae ueros Christianos uehit,
 in mari procelloso iactata non submergitur,
 sed optatum portum tandem attingit.

Clauum tenet custos Israelis, qui neque dormitat, neque dormit.

Clade Muehlbergenfi, uelut graui ictu perculsa,
 Ecclesia uidebatur prostrata.

Aduersarii certe, eam tot tantisque, crediderunt,
 esse demersam malis,

ex illis ut haud facile se emergeret.

Triumphum canebant ante uictoriam.

Duo propugnatores,
 eam qui frustra liberare uoluerant liberi,
 non poterant capti.

Ceteris principibus Euangelicis
 nouimenta erant documenta.

Caput

²³ Daniel. Cap. III.

Caput subdere ruinae et aduersus stimulum calcitrare, infania
uidebatur.

Qui laborantibus opem ferre poterat,
MAVRICIVS aut noluit, aut non ausus est,
sine impietate se pium non fore, animaduertens.

Beneficium accipere est libertatem uendere,
h. e. aurum cum plumbo mutare.
Viscata et hamata sunt, ut uerum fateamur,
pleraque potentiorum munera,
et quasi species innominatorum contractuum:

Do, ut des,
Facio, ut facias,
Do, ut facias,
Facio, ut des.

Obiecerat CAROLVS MAVRICIO bolum,
ut fur cani apud AESOPVM,
ne latraret.

Translata in eum dignitate electorali,
tanto eum sibi obstrinxerat merito,
ut uideretur ingratus,
quo nihil peius terra alit,
nisi idem uellet, idem nollet.

Sed MAVRICIVS,
CAROLI malefacta benefactis maiora cernens,
horum memoriam deposuit, illorum retinuit.

Vsque ad aras amicus.
Pro capto focero gener diu deprecatus,
furdas aures pulsauit.

Sumferat sibi CAROLVS tantos spiritus,

ut intolerabilis esset.
 O quanta est saepe potentissimorum principum
 impotentia!
 Imperator potentissimus sibi imperare
 non poterat.
 Tot hostium uictor se ipse uincere non ualuit.
 Grauiissimus enim est hostis,
 qui sub pectore latet.
 Famae suae ac saluti CAROLVS melius consulisset,
 si animum uicisset,
 iracundiam cohibuisset,
 uictoriam temperasset,
 aduersarios iacentes et supplices extulisset.
 Non minor est uirtus parcere deuictis,
 quam debellare superbos.
 Inuictus est dicendus, a quo ipsius uictoriae conditio uisque
 deuicta est. ²⁴
 Succubuit CAROLVS superbiae et irae,
 malis quippe inuictis,
 secunda fortuna elatus,
 neque rerum uicissitudinem metuens.
 Implacabilem sese praebuit principibus captis,
 quos secum duxit in triumpho,
 quasi de tota Germania triumpharet.
 Velut e tripode dictum,
 Formulam Interimisticam omnibus obtrusit.
 Vt conscientiae, sic libertati Germanorum insidiatus est.
 Traditur IVLIVS CAESAR Gallos Romanorum armis,
 Romanos

²⁴ CIC. pro MARCELLO Cap. IV.

Romanos Gallorum pecunia uicisse.

CAROLVS Germaniam Germanica pecunia conductis
Hispanis aliisque militibus peregrinis oppugnauit,
et praetextu religionis, ut cuniculis,
libertatem, uita ipsa cariorem, subruit.

Olfecit eius consilium MAVRICIVS,
emunctae naris princeps,

Fecit igitur, quod suum erat,
et periculum periculo depellere statuit,

Ecclesiae iuxta ac reip. periclitanti
opem laturus.

Imperium capeffens TRAIANVS, cognomine Optimus,
praefecto praetorio tradidit gladium:

quo, si bene imperaret, pro se;

si male, contra se uteretur.

MAVRICIVS, imperii Rom. Enfifer,

in Imperatorem, iniuste imperantem,

enfem, quem in sollempni pompa ei praeferre consueuerat,

iuste stringendum,

aleamque, utcumque caderet, iaciendam esse, censuit.

Cum CAROLO,

h. e. cum callidissimo et potentissimo hoste,
cui et consilium domi, et arma foris erant,

rem sibi fore,

paucis, HERCVLI clauam extorquendam esse,

cognitum habuit.

Hinc dolum dolo, opes opibus opposuit.

Imprudencia CAROLI armauit se prudens.

Magnas habebat copias,

D 3

quibus

quibus pro CAROLO dimicauerat:
 Maiores in dies comparauit,
 quibus contra eundem dimicaturus erat.
 Quid? quod Imperator ipse eum contra se armauit,
 eique gladium dedit,
 quo ipsum iugularet,
 eum, obsidere Parthenopolin proscriptam,
 quod sibi dicto audiens non esset,
 neque Sphinga Augustanam admitteret,
 h. e. quod nihil faceret, quod saluo officio facere non possêt,
 copiasque suas augere, iubens.
 Quantopere humanos animos occaecat fortuna!
 Obsedit urbem MAVRICIVS;
 sed ut liberaret.
 Haesit diu in obsidione; sed data opera.
 Obsessam tandem, quum uisum est, cepit;
 sed ne caperetur.
 Aequissimis pactionibus in fidem acceptam
 suis praesidiis firmauit,
 ne in potestatem Imperatoris ueniret,
 id est, ne funditus periret.
 Libera Sueviae ciuitas, Constantia,
 ob constantiam suam nuper libertate priuata,
 documentum erat omnibus,
 non melius sibi prospicere Protestantes,
 qui Imperatoris arbitrio se permetterent,
 quam columbae sibi prospexerant,
 quum accipitrem regem eligerent contra miluium,
 Quos conseruatos MAVRICIVS beneficio sibi satis obstrinxerat,
 Magde-

Magdeburgensium milites,
eos sacramento sibi magis obstrinxit,
amicos habiturus, quos expertus erat inimicos.

Tantam manum ut ad manum haberet,
eam in finitima Thuringia in hibernis collocavit,
stipendium ei prius soluendum esse, caussatus,
quam sacramento solueretur.

Vis unita fortior.

Ne HERCVLES quidem contra duo.

Ideo adiunxit sibi MAVRICIVS, quos potuit, focios,
capti Landgrauii filios, Megalopolitanum,
BARVTHINVM ALBERTVM aliosque, idem sentientes
ducemque quaerentes.

Colophonem rei additurus,

cum HENRICO II. rege Galliae fecit societatem,
ut uno eodemque tempore adgrederetur Imperatorem,
hunc, ut singulis superiorem,

ita cunctis inferiorem fore, praecidens.

Sua sponte currenti equo calcaria, oleum camino addidit.

Perfacile erat, persuadere Gallo,

qui a patre FRANCISCO odium erga CAROLVM,
ut HANNIBAL ab Hamilcare erga Romanos,
haereditate relictum acceperat.

Quam parata est ingeniis humanis simulatio!

In apparando bello quum acerrime esset occupatus,

CAROLI amicissimum pacisque studiosissimum
se simulavit MAVRICIVS,

mirus simulandi et dissimulandi artifex,

seculi sui TIBERIVS, et alter PROTEVS.

Ipsum

Ipsū GRANVELLAM, CAROLI AHITOPHELEM,
Argo oculatiorem, ita fefellit,

ut, talpa caecior, quod uidebat, non uideret,
et, quod nemo dubitabat paullo prudentior, non crederet,
unus omnium, ut sibi uidebatur, prudentissimus:

Clandestina consilia, dictitauit praeful, conuenire
ebriosis et barbaris Germanis. Scilicet!

Sed nonnumquam bonus dormitat HOMERVS.

Sero sapiunt non raro, qui sibi sapiunt.

Sic captus fuit, quum cauisse ratus esset cautor GRANVELLA,
in quem quadrat illud, nescio cuius:

Non audet stygius PLVTO tentare, quod audet
Effraenis monachus plenaque fraudis anus.

Par pari retulit MAVRICIVS,

Cretensem egit cum Cretensi,

cum uulpe uulpinatus est,

set lycophantae impofuit,

qui ipsum focerumque suum ductu literarum deceperat.

Vt huic, sic CAROLO fucum fecit,

nihil faciens, inconsultis duobus consiliariis,

a quibus consilia sua Imperatori prodi, nouerat.

Sed Imperator omnia dum rescituit, omnia nesciuit.

Etenim MAVRICIVS aliud in lingua promptum,

aliud in pectore clausum habens

quod uoluit, noluit; noluit, quod uoluit.

Tridentum misit legatos suos,

quasi non abhorrens a decretis patrum,

quos, ceu patrem mendaciorum, cacodaemonem,

oderat.

Augustae

AVGVSTAE Vindelicorum conduxit domum,
eoque ad AVGVSTVM sese venturum esse, promisit.

Promissis suis stetit.

Venit paullo post,

sed alius, ac sperabatur.

Venit armatus, cum inermi congressurus.

Hostili animo et infestis signis,

Imperatorem, nihil hostile metuentem,
ideoque imparatum paratus petit, offendit, opprimit.

Quidquid est obuium,

instar fulminis prostermit.

Inuia uirtuti nulla est uia,

Neque ullus contra fortunam inexpugnabilis murus.

MAVRICIVS, qui uirtutem cum fortuna aequat,
uelut alter HERCVLES GRAIVS et HANNIBAL POENVS,

Alpes inuias patefacit.

Expugnato inexpugnabili castro EHRENBURG,

in faucibus earum sito,
tantum iniicit Imperatori timorem,

ut nocte intempesta ille ab Aeniponte fugiens,
paucis comitantibus, Villacum Carnorum peteret:

quemadmodum olim XERXES,

terror ante omnium gentium,

qui totam Graeciam innumeris copiis inundauerat,

maria pontibus constrauerat,

montes perfoderat,

flumina cum suis exhauserat,

a Graecis fugatus,

trëpidus in cymba piscatoria Hellepontem traiecit,

E

ut

ut imminens periculum effugeret.
 En subita et mirabilis rerum uiciffitudo!
 Terror fuit ille non Panicus,
 quem ueteres fabulantur,
 sed diuinus, qui CAROLVM inuasit:
 qualis iniectus est Cananitis,
 quum HERCVLES IYDAICVS, IOSVA, Israelitas in fines
 Palaestinae duceret.
 Quod omnibus mirabile uisum est,
 MAVRICIVS, CAROLVM inuictum uinci posse, primus docuit,
 ut, Ensis ille Romanorum, M. CLAVDIVS MARCELLVS
 HANNIBALEM.
 Ne multa,
 Quod IVLIVS CAESAR, de Pharnace triumphans, olim dixit,
 MAVRICIVS uenit, uidit, uicit.
 Socius eius, ALBERTVS BYRVTHENSIS,
 uerus Martis alumnus,
 ad Rhenum et in Franconia omnia igni ferroque uastans,
 dum iniurias uindicauit,
 ipse factus est iniurius.
 Lotharingiam ingressus,
 Gallus, Aquilae uictor,
 Metim, Tullum et Virodunum cepit.
 Plura Germaniae oppida ditionis suae fecisset
 bonus ille Germaniae defensor et libertatis uindex,
 quo nomine superbiebat,
 honesta praescriptione turpissimum priuatae utilitatis studium tegens:
 nisi bellum mature compositum fuisset.
 Passaui A. MDLII pax restituta fuit.

Scilicet

Scilicet eo rerum uentum erat,
 ut CAROLVS, qui antea uictor uictis Protestantibus
 iniquissimas leges dederat,
 nunc uictus aequissimas, a uictoribus praescriptas,
 accipere cogeretur.

Posita sunt a belligerantibus arma.

Quid salutaris, quam ab armis discedere,
 parva pace honestae, propter quam arma sumta sunt?

Belluarum est, bella ex bellis ferere.

Paci honestae, quae nihil habet insidiarum,
 semper est consulendum.

Custodia liberati sunt IOANNES FRIDERICVS, Saxo
 et PHILIPPVS Heflus,

uterque Magnanimus et captiuitate maior.

Quid aequius,

quam innocentibus non nocere,

miserorum misereri,

iniusto bello captos dimittere?

Protestantium religioni et Germaniae libertati
 cautum est.

Quid est iustius,

quam suum cuique tribuere?

Prima haec dicitur iuris regula,

aut uerius, totius iuris complexio.

Tyrannicum est, aliis libertatem eripere,

nullo auro uenalem:

plus, quam tyrannicum, damnare, qui errores damnant,

eosque proscribere,

qui falsae nostrae de Deo opinioni non subscribunt.

Seruitus uiro forti est morte grauior.

Religio uult persuaderi, non cogi
Aequissimus igitur conditionibus sancita Pax Passauiensis,
interiecto triennio,
in Comitibus Augustanis sollempnissime confirmata fuit.

Non potuit MAVRICIVS per fatum,
otio, quod Protestantibus fecerat, ipse diu frui.

Officio suo sibi offecit,
et instar candelae aliis inferuendo consumtus est.

Pacaturus Germaniam,
Praelio aduersus ALBERTVM BRANDEBVRGICVM,
principem maximi animi, sed pacis impatientem,
ad Siuershusam A. MDLIII habito

uictor ex uulnere decessit,
anno imperii duodecimo, uitae tricesimo secundo,

ALEXANDRO MAGNO,
qui totidem fere annos uixit et imperauit,
neque animo, neque consilio, neque meritis minor.
Nam ALEXANDER aliis gentibus iugum opposuit;

MAVRICIVS ciuibus suis detraxit,
de Germania immortaliter meritus,
et ecclesiae purioris et libertatis Vindex acerrimus dicendus.
Graeci ALEXANDRO M. ob res pro salute Graeciae
et libertate gestas

coronam auream, donum uictoriae, dederunt.

Roma Patrem Patriae CICERONEM libera dixit,
eius opera liberata.

Seruati cuius praemium erat apud Romanos Corona ciuica.

Dignissimus est MAVRICIVS,

cui

cui ob liberatam Germaniam nomen Patris Patriae detur,
 et ob servatam Ecclesiam laurea dicetur
 numquam marcescens.

Excidat animis Protestantium iniuria ante facta:
 Haereat contra eorum in mentibus immortale eius
 in ipsos meritum,

et, nisi humanitatem exuent, haerebit,
 donec ecclesia Evangelica erit salva.

Beneficiis magnis maiora addidisset MAURICIVS,
 mortalium rebus si diutius interfuisset.

Quod ei non licuit,
 perfecit AVGVSTVS, eius successor,
 fratris sui simillimus, et dissimillimus:

Dissimillimus, pacis quippe amantior, quam belli,
 qui ciues servare maluit, quam hostes perdere;

Simillimus, Ecclesiae Evangelicae et libertatis Germaniae
 cupidissimus.

Huius studio et labore

Pax, quae dicitur Religionis, A. MDLV

Augustae duobus abhinc saeculis conciliata fuit,
 qua nihil optatius Protestantibus obtingere potuit.

Conditiones eius sunt eadem, quae Pacificationis Passlaueris,
 aequissimae, et ita explicatae,

ut calumniis Pontificiorum nihil loci relictum sit.

O Augustum Germaniae nomen AVGVSTI,
 sicut Daniae nomen CHRISTIANI III.

O nobile par principum!

Dignum socero generum!

Ecclesia purior

Socero in Dania, in Germania genero
liberum ius sacrorum acceptum refert,
semperque referet, immortalis beneficio obstricta.

Qui caelum terramque moderatur,
utrumque destinauerat, ut laboranti ecclesiae succurreret:
sicut Cyrum, primum Persarum regem,
ut, expugnata Babylone, Iudaeos, custodia liberatos,
domum remitteret:

et CONSTANTINVM M. ut Christianos, tria saecula uexatos,
recrearet, princeps Imperatorum sacra eorum professus.
Bonis mala saepe eueniunt, ut iis mala fortiter perpeffis
bene fit.

Magnos aduersa probant, ut aurum ignis.

Post nubila Phoebus.

Cadit et iniustus et iustus:

hic, ut furgat; ille, ut iaceat. ²⁵

Deo pii cura sunt.

Habet ille suas moras et horas.

Noachum in medijs aquis seruauit cum suis, toto humano
genere deleto.

Quum duplicantur lateres, uenit MOSES,

qui Israelitas sine ferro ex Aegypto,

et per mare rubrum sicco pede ducit.

Sic Deus cultoribus suis, omni praefidio destitutis,
fatis est praefidii solus.

Gratum animum postulat haec eius gratia.

Sacrifica Deo gratiis agendis. ²⁶

Testuna

²⁵ Prouerb. XXIV, 16.

²⁶ Psal. L, 14.

Testum tempus quotannis uoluit esse ecclesia Iudaica,
quo ex seruitute Aegyptiaca in libertatem uindicta est.

Nostrum est, sacrum saeculare celebrare,
quod ante duo saecula,
excusso iugo Pontificio,

Ecclesiae Christianae ius, religionem a B. LVTHERO emendatam,
impune profitendi concessum est, iniquissime antea negatum.

Nostrum est, Deo tanto pro beneficio maximas agere
et habere gratias,

eique dies noctesque supplicare, id ut perpetuum esse iubeat.

Neque est, id quod dubitemus,

eum si, nullo operum nostrorum merito freti, solo merito

CHRISTI propitiemus,

propitiatum rite colamus, uereamur, amemus,

in eoque fiduciam positam habeamus.

Ecclesiam ueram seruare et uult, et potest, et debet.

Vult, quippe Optimus, bonorum studiosissimus.

Bene facere eius est proprium, ut inferni genii malefacere.

Potest, ut sapientissimus, idemque potentissimus.

Solus est sapiens, et, quid suis expediat, nouit.

Nihil uero est, quod ille efficere non quaeat.

Si Deus pro nobis, quis contra nos?

Non est denique, quod de eius ope dubitemus.

Non cadit in bonum uirum mentiri, nedum in Deum optimum.

Veracissimus fidem datam non fallit.

En dextra fidesque.

Ecclesiam portae orci non superabunt. ²⁷

Deus nobis fiducia et robur est,

prae-

²⁷ Matth. XVI, 18.

praefidium rebus in aduersis praesentissimum.
 Itaque non metuemus, licet terra moueatur,
 et montes in medium mare transferantur:
 tantaque tempestate turbentur maris undae,
 ut ad eius aestus montes contremiscant.

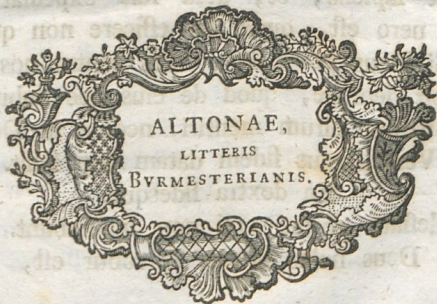
Diuinam quidem urbem, sacrum supremi domicilium,
 suus delectabit amnis fluuii.

Quae (quum in ea uersetur Deus) non commouebitur,
 Deo ei mature succurrente.

Tumultuentes gentes,
 regna concitentur,
 illo uocem emittente,
 tellus ipsa colliquecet.

Ioua nobis armipotens adest,
 nobis munimento est Deus Iacobeorum. Sela. 28

28 Psal. XLVI.

Errata typographica potiora.

Pag. 7	u. 4	lege ueri
— 15	u. 22	l. Athanasius
— 16	u. 26	l. reddendam
— 17	u. 6	l. quae cum
— —	u. 10	l. uicarii
— 18	u. 21	l. permifit
— 19	u. 9	l. impulit
— 20	u. 8	l. quot
— 22	u. ult.	l. peffimam
— 23	u. 3	l. Ecclesia
— 24	u. 18	l. Euangelicae
— 25	u. 13	l. Aquae
— 32	u. 6	l. non conuenire
— —	u. 17	del. fet
— 33	u. ult.	l. Hellespontum
— 35	u. 8	l. honefta
— 36	u. 3	l. Aequiffimis
— —	u. 19	l. impofuit
— 37	u. 22	l. eadem
— 39	u. 1	l. Fefturn
— 40	u. 9	l. fuccurrente
— —	u. 10	l. Tumultuentur
— 3	post uerf. sext.	deeft uerfus: Quotidiana pilefcunt.

In Orthographia emendanda funt

Pag. 10	u. 26	lege hereditario
— 18	u. 13	l. faepiffime
— 26	u. 2	l. Iudaeorum
— 31	u. 23	l. hereditate
— —	u. ult.	l. faeculi
— 36	u. 12	l. impatientem
— 39	u. 21	l. queat.

Pro v minori fcribatur ubique u.

hc

Vc 2777 BK

(X2298523)

15

MAVRICIVS SAXO,
S. IMPERII ROMANO-GERMANICI SEPTEMVIR,
ECCLESIAE EVANGELICAE PVRIORIS IN GERMANIA
OBEX ET VINDEK.

MEMORIAE
COMPOSITIONIS
PASSAVIENSIS
ET
PACIS AVGVSTANAE,
QVAM DICVNT,
RELIGIONIS SACRVM ESSE VOLVIT,
OMNIVM ORDINVM
MAECENATES ET PATRONOS
AD
ANNIVERSARIAM SCHOLAE LVSTRATIONEM
CRASTINO DIE
PRAESENTIA SVA COHONESTANDAM,
EA,
QVAM SINGVLIS DEBET, OBSERVANTIA
INVITANS
IOANNES FRIDERICVS LICHT,
RECTOR SCHOLAE CATHEDRALIS SLESVICENSIS.

FLENSBVRGI ET ALTONAVIAE,
SVMTIBVS KORTIANIS, ANNO MDCCLV.

